

چالشهای کاشت، داشت، برداشت، صادرات، فرآوری حبوبات دیم

و راهکارهای رفع آنها در استان لرستان

دکتر پیام پزشکپور عضو هیأت علمی و محقق حبوبات دیم مرکز تحقیقات کشاورزی و منابع طبیعی

لرستان Email:papezeshkpour@yahoo.com

- حبوبات دیم با دارا بودن توان تثبیت بیولوژیک نیتروژن می تواند نقش بدیعی را در جایگزینی کودهای شیمیایی ایفا نمایند. همچنین این گیاه با برآوردن نیازهای پروتئینی انسان و در نتیجه کاهش فشار بر چراگاههای طبیعی برای تولید پروتئین حیوانی ، نقش غیرقابل انکاری در حفظ بوم نظامهای طبیعی دارد. و با جایگزینی به جای آیش در سیستم زراعی گندم - آیش به موفقیت های بسیار مطلوبی در پایداری تولید می توان دست یافت . و نخود توانسته طیف گسترده ای از کنج های (نیچ های) اکولوژیک را به خود اختصاص داد.

- نخود به عرصه های کم بازده و بوم نظام های کم نهاده منتقل شده است. که بایستی از کاهش سطح زیر کشت حبوبات دیم جلوگیری گردد.

- بی توجهی در امر سرمایه گذاری های مربوط به تولید و تحقیقات حبوبات دیم باعث گردیده سایر محصولات جایگزینی کشت نخود در اراضی مرغوب شده.

- ما دو بار طرح محوری گندم را داشتیم ولی در زمینه حبوبات دیم یک بار هم حمایت از تولید را نداشتیم گندم الان نمره 17 است ولی حبوبات و نخود نمره آن 5 هم نمی باشد.

- نخود نه تنها ارز آوری دارد بلکه ارزبری ندارد و برای حمایت از تولید غلات بایستی بر روی کاشت حبوبات دیم سرمایه گذاری شود. چون حبوبات دیم باعث کاهش آفات و بیماریهای سیستم تک کشتی می شود.

- به حبوبات دیم در طول سالیان گذشته بخاطر خود کفایی در تولید آن ظلم شده است. که بایستی توجه خاصی جهت افزایش تولید آن مد نظر قرار گیرد

- در کشور هندوستان بالغ بر 25 نوع غذا از نخود درست می کنند و به طبع ایرانی ها سازگار است.

اعزام یک گروه صنایع غذایی از کشور به هندوستان برای آموزش یادگیری در تولید غذایی از جمله: فلافل، هوموس، پفک و چیپس و کنتاکی و..... لازم و ضروری می باشد.

- کشور هندوستان 48٪ مصرف پروتین دارد کشور ما 12٪ و آمریکا 56٪ مصرف پروتین دارد. و در آن کشورها حبوبات دیم را آرد می کنند. صادرات نخود به صورت آرد مد نظر قرار گیرد.

- افزایش قیمت گندم باعث کاهش سطح زیر کشت نخود می شود. که بایستی به این موضوع توجه ویژه گردد چرا که کاهش سطح زیر کشت حبوبات پیام خوبی برای دیمزارها نمی باشد.

- نخود سومین محصول از لحاظ سطح سطح زیر کشت در کشور است (752000 هکتار سطح زیر کشت دو دهه قبل) که اهمیت آن را می رساند ولی به آن بی توجهی می شود.

- در کشور هندوستان ظرف پنجاه سال 59 رقم معرفی شده ولی در کشور ما ظرف 40 سال گذشته 28 رقم معرفی شده است. که بایستی برنامه ریزی ویژه ای در این مورد مد نظر قرار گیرد.

- در کشور ما زیر ده نفر محقق حبوبات داریم در صورتی که در کشور ژاپن 2000 نفر فقط روی گندم کار تحقیقاتی انجام می دهند. که بایستی محققین مجرب و علاقه مند جذب گردند.

- کمترین آثار تحقیقات در مزرعه کشاورزان دیده می شود در صورتی که در تمام زمینه ها کارهای تحقیقاتی لازم و دستاوردهای آن موجود می باشد. که بایستی به مزارع کشاورزان انتقال یابند.

- ایران از لحاظ سطح زیر کشت نخود (752 هزار هکتار در دو دهه قبل) چهارمین کشور دنیا است ولی از لحاظ عملکرد در واحد سطح (حدود 470 کیلوگرم در هکتار) آخرین کشور دنیا است. ترکیه بالاترین عملکرد در واحد سطح را دارد (بالای 1000 کیلوگرم در هکتار) که بایستی از تجارب آنها استفاده کرد.

- در حدود 400/000 هکتار از سطح زیر کشت نخود را می توان به صورت پائیزه کاشت و به راحتی عملکرد را به دو برابر رساند با استفاده از ارقام اصلاح شده معرفی شده توسط موسسه دیم

- بین 30 تا 80٪ مزارع بخصوص در شمال و غرب به بیماری برق زدگی مبتلا می شوند که بایستی با استفاده از ارقام اصلاح شده مقاوم و متحمل مانند ارقام در دست معرفی نخود استفاده کرد و با رعایت تناوب زراعی و ضد عفونی بذور و دفن و از بین بردن بقایای آلوده نخود در سال قبل با این بیماری مبارزه کرد.

- بیماری بعدی فوزاریوم است که با تغییر فصل کاشت و استفاده از ارقام اصلاح شده مقاوم به بیماری برق زدگی و رعایت تناوب زراعی می توان این بیماری را کاهش داد.

- توده های محلی نخود گریت و بیوئیچ به بیماری برق زدگی و فوزاریوم حساس هستند لذا بایستی حتماً از بذور اصلاح شده مقاوم به این بیماری ها بجای آنها استفاده کرد. و همچنین با تغییر سیستم کشت با این بیماری مبارزه کرد.

- ایجاد شرکت های خصوصی برای تولید بذور اصلاح شده با بسته بندی و سورتینگ مناسب و در اختیار قرار دادن آنها به کشاورزان با مدیریت وزارت جهاد کشاورزی

- استفاده از ارقام اصلاح شده نخود برای مناطق سرد برای کاشت پائیزه در زمستان که تا 20 درجه زیر صفر را تحمل می نمایند.

- استفاده از علف کشهای سوپرگلانت ، فوزلیت، ناپواس و لنتاگرتان و همچنین استفاده از کولیتواتور با تراکتور چرخ باریک برای مبارزه با علفهای هرز.
- توده های محلی دارای پتانسیل پائین می باشند و حساس به بیماری که در اکثر مزارع کشت می شوند. لذا بایستی از ارقام اصلاح شده استفاده کرد.
- پائین بودن سطح اطلاعات دیمکاران و عدم آشنایی اولیه به اصول نوین کشاورزی لذا بایستی اطلاعات آنها را از طریق برنامه های صدا و سیما و از طریق شبکه بازار افزایش داد.
- انتقال تکنولوژی جدید حبوبات دیم به مزارع زراعت ضروری است
- عدم رعایت آیش بندی صحیح و بموقع و کشت متوالی یک محصول و عدم قرار دادن نخود در تناوب با غلات دیم (گندم و جو). که بخاطر حمایت از تولید غلات دیم بایستی حتما " بر روی حبوبات دیم سرمایه گذاری لازم انجام شود.
- کمبود بذور اصلاح شده پرمحصول با خصوصیات زراعی مطلوب و تولید این بذور از طریق شرکتهای خصوصی همانند برنامه اجرایی برای گندم
- وجود انواع علفهای هرز در مزارع حبوبات دیم و عدم استفاده از سموم علف کش مخصوص (که بعضاً کیفیت لازم را ندارند) جهت مبارزه با علفهای هرز
- عدم آشنایی بیشتر زارعین دیمکار به طرز تهیه و آماده کردن زمین به منظور ذخیره حفظ رطوبت در خاک و تقویت و بهبود زمین های دیم.
- عدم استفاده از ماشین آلات مناسب جهت کاشت، داشت و برداشت مکانیزه حبوبات دیم .
- عدم بکارگیری نهاده های بیولوژیک (کودهی زیستی میکوریا ، رایزوبیوم و ...) جهت افزایش تولید
- بهبود امکانات از قبیل آبیاری و افزایش قیمت غلات سبب جایگزینی کشت محصولات دیگر همراه با قیمت بالای آن به جای حبوبات دیم گردیده است.
- بالا بودن هزینه کارگری موجب افزایش سوددهی محصولات رقیب شده و سبب کاهش تولید نخود می شود. لذا کاشت داشت و برداشت نخود می بایست مکانیزه گردد.

- تا زمانی که مشکلات رقابتی حبوبات دیم از قبیل عملکرد و قیمت بهبود نیابد، این گیاهان به صورت فقیر برای کاشت در مناطق محروم و مردم فقیر باقی خواهد ماند.

- ایجاد کاتالوگ تبلیغاتی برای صادرات حبوبات دیم

- افزایش طرحهای تحقیقی تطبیقی (آنفارم) ، ترویجی و مزارع نمایش برای نخود .

- نبود اطمینان اقتصادی در بازار فروش ، نوسان قیمت ها و بی ثباتی بازار که متأسفانه نخود لرستان در استانهای دیگر بسته بندی و سودمندی آن به آنها تعلق می گیرد.

- کوتاه کردن دست بعضاً دلالان سودجو و قرار دادن پول و نقدینگی به موقع در اختیار کشاورزان

- در صنایع تبدیلی ، بسته بندی و سورتینگ حبوبات دیم ما مشکل داریم

- به علت تولید زیاد و عدم واردات نخود نقش برنامه ریزان و سیاست گزاریهای حبوبات کم رنگ است ، لذا برای حمایت از تولید غلات بایستی بر روی تولید نخود سرمایه گذاری شود.

- تعاونی های خرید و تولید و صادرات نخود فعالیت بیشتری داشته باشند.

- ایجاد بازار بورس نخود به عنوان یک بازار منسجم ، قانونمند و جایگزین بازاریهای سنتی.

- ایجاد شرکت های بزرگ به نمایندگی از بازرگانان و ایجاد یارانه بازرگانی برای صادرات نخود. و لغو عوارض صادراتی آن

- قرار دادن بذور اصلاح شده نخود بعد از ضد عفونی کردن آن به صورت سوبسید به کشاورزان

- هماهنگی جهت تولید بذور اصلاح شده توسط کشاورزان پیش رو و خرید تضمینی با قیمت بالاتر از آنها.

- تولید باکتریهای تثبیت نیتروژن و حل کننده فسفات از جمله رایزوبیوم ، میکوریزا، فسفات زیستی و ... و در اختیار قرار دادن آنها به کشاورزان

- مرکز ملی برای تحقیقات حبوبات دیم در نظر گرفته شود.

-سألهای گذشته نخود را داخل کانتینر و داخل کشتی به صورت فله صادر می کردند. که بایستی نخود را در بسته بندی شکل و لیل دار با برند ایران صادر شود.

-جلسات مکرر در وزارت خانه یا شورای ملی نخود با دعوت از محققین و کارشناسان خبره استانها و اساتید دانشگاه همانند جلسات گندم برگزار گردد. و تمام مراحل سیاست گذاری های تولید نخود و عدس بر عهده یک معاونت ، مثلاً " معاونت حبوبات دیم قرار گیرد و ارائه و برنامه کلی حبوبات دیم توسط آن معاونت

-نبودن اطمینان اقتصادی در بازار فروش نخود.

-عدم بازار پسندی بذور بخاطر عدم سائز یکسان در بازارهای بین المللی

-زمینه سازی و بستر سازی امکان دسترسی به بازارهای خارجی را برای تولید کنندگان نخود فراهم شود و قبضه بازارهای مصرف قبل از اینکه کشورهای دیگر نخود را به آنجا صادر کنند و رفع موانع بازرگانی در جهت صادرات.

-یک الگوی بازاریابی و سیستم بازاریابی مشخص وجود داشته باشد.

-بازریابی از طریق اینترنت را فعال تر کنیم.

-ایجاد فرهنگ قوی صادراتی داشته باشیم.

-نقش تبلیغات در صادرات را مدنظر بگیریم.

-ایجاد یک شرکت ویژه بزرگ به نمایندگی از بازرگانان در استان و ایجاد صادرات که این شرکت در مسائل بازرگانی و توسعه بازاریابی تلاش کند .

-پروتئین دانه ریز نخود بیشتر از دانه درشت است لذا در بازارهایی که نخود را به صورت آرد شده مصرف می کنند دانه ریزها در نظر گرفته شود. چون همبستگی منفی بین دانه درشتی و عملکرد دانه وجود دارد. و همچنین همبستگی منفی بین دانه درشتی و مقاومت به بیماری برق زدگی وجود دارد.

- جهت افزایش رغبت به تولید نخود، باید سیاستهای کشاورزی در جهت خرید تضمین شده این محصول قرار گیرد.

-آموزش امر بسته‌بندی و ضرورت استفاده از چنین شیوه‌ای در ورود به بازارهای مختلف و حفظ این بازارها و رعایت نکات بهداشتی بیشتر.

-ایجاد کمیسیون حبوبات در استان و تعیین کیفیت استانداردها برای درجه 1، 2، 3 و بدون درجه نخود تیپ کابلی (سفید)

-لغو کامل عوارض صادراتی

-تغییر فرهنگ غذایی مردم و آموزش آنها به مصرف بیشتر نخود

-تشویق محققین در زمینه تهیه و تدوین لوح فشرده، فیلم، چاپ کتاب‌های لازم در زمینه تولید نخود ارگانیک، موارد مصرف نخود و مدیریت تولید بذور اصلاح شده و ...

-واردات و ساخت تجهیزات برای کاشت، داشت و برداشت نخود در ایران.

-مسئولیت تولید، فرآوری و صادرات نخود به یک نهاد خاص.

-تمامی امور تولید محصول بذور اصلاح شده به بخش خصوصی واگذار گردد.

-ایجاد شعبه شورای ملی نخود در استان لرستان

-آموزش و اطلاع رسانی از طریق صدا و سیما، وزارت بهداشت جهت افزایش سرانه نخود در ایران و پی بردن به اهمیت خواص غذایی و دارویی نخود

-با توجه به بحران آبی، کشت نخود پاییزه- زمستانه بخاطر فرار از خشکی (scape drought) می‌تواند موثر باشد.

-کشت نخود در راستای تحقق اقتصاد مقاومتی مثبت ارزیابی می‌گردد و بایستی خواستار توجه بیشتر به کشت نخود شده چون ارز آوری دارد به جای ارزبری

-در خصوص صنایع تبدیلی از جمله تولید چیپس، پفک، مربای نخود، ترش نخود، حلوائی نخود، فلافل، پوره نخود، سس نخود، کلوچه نخود و تولید انواع غذاهای مختلف، از جمله غذای بچه از نخود، گام اساسی برداشته شود.

- اگر بازرگانی نخود رونق یابد ، تولید هم رونق خواهد یافت.

- عدم رعایت اصول آماده سازی بستر بذر، عدم کاربرد میزان بذر مناسب، عدم زمان کاشت مناسب، عدم کنترل به موقع علف های هرز، آفات، حساسیت ارقام بومی، عدم رعایت نکات فنی ، تنش خشکی، خسارت کرم پيله خوار و سوسك و... ، باعث کاهش تولید نخود می شود.

- استفاده از کنترل بیولوژیک آفات (از جمله زنبور براکون) و استفاده از کودهای زیستی (میکوریزا، فسفات زیستی، ریزوبیوم و ...) مورد توجه قرار گیرد.

- مکاتباتی با محققین، کارشناسان، مروجین و کشاورزان نمونه در مورد مسائل و مشکلات کاشت، داشت، برداشت ، صادرات و فرآوری نخود در ایران.

- حمایت سازمان جهاد کشاورزی و بانک های عامل از فرآوری نخود و صنایع تبدیلی وابسته به آن و مساعدت ویژه برای سرمایه گذاری در این بخش .

- استفاده از فضای مجازی مانند اینترنت و عکسهای آن در خصوص تولید نخود ارگانیک و روش بسته بندی و انواع غذاهای درست شده از نخود در کشورهای مختلف

- نخود در سبد کالایی مردم قرار گیرد.

- حمایت از خرید ادوات مربوط به کاشت، داشت، برداشت و فرآوری به صورت یارانه بلاعوض.

- بسته بندی و سورتینگ با برچسب مناسب تولید ارگانیک حبوبات دیم انجام شود.

- معرفی حبوبات دیم به عنوان یک محصول استراتژیک مدنظر قرار گیرد و جلوگیری از کاهش سطح زیر کشت آن در ایران.

- رفع تعرفه های صادرات و تشویق و اختصاص جوایزی برای افزایش تولید آن .و رفع مالیات بر واردات ادوات مورد نیاز حبوبات دیم

- ساخت یک پایانه صادراتی می تواند تنش مؤثری در توسعه صادرات حبوبات دیم ایفا کند.

- بی کیفیتی علف کش های وارداتی و نامناسب بودن آنها مدنظر قرار گیرد.

- کشت ردیفی نخود با بذر کارهای هاسیا، گشت گستر و سایر بذر کارهای غلات مدنظر قرار گیرد.
- استفاده از کولتیواتور با تراکتور چرخ باریک برای از بین بردن علفهای هرز.
- حداقل بایستی سطح زیر کشت حبوبات پائیزه، را با استفاده از ارقام اصلاح شده تا چند سال آینده به 50 درصد در استان لرستان رسیده شود.
- راهاندازی مراکز تولید و فرآوری نخود در استان لرستان.
- راهاندازی مراکز تولید حشرات مفید برای مبارزه با آفات گیاه نخود با همکاری بخش خصوصی.
- آموزش تهیه غذاهایی مختلف از نخود از جمله نخود پلو، نخود آب، سالاد نخود، ترشی نخود، مربای نخود، آرد بوداده نخود با طعم زیره و رازیانه، نان خرمایی با آرد نخود، حلوائ نخود، پوره نخود، نخور شور و ...
- بیمه نخود مانند محصولات گندم، ذرت و ... انجام گیرد.
- آموزش مقطع دار و کوتاه مدت با همکاری محققین ترکیه و دیگر کشورهای پیشرو در تولید حبوبات دیم
- بازدید های علمی محققین و کارشناسان از مزارع کشاورزان در ترکیه و کشورهای دیگر
- سیاست کشت حبوبات دیم (در چه مناطقی، با چه برنامه ای و با چه هدفی) در پی تفاهم نامه مشترک
- تبادل دانش و اطلاعات حبوبات دیم بین پژوهشگران ایران و کشورهای عمده تولید کننده حبوبات دیم و تدوین آثار علمی و فنی مشترک
- ساخت فیلم و برنامه های آموزشی مشترک ایران و کشورهای عمده تولید کننده حبوبات دیم در زمینه تولید، صادرات و فن آوری نخود
- تعیین شورای راهبردی مشترک ایران و کشورهای تولید کننده حبوبات با دستور کار مشخص

- انتقال یافته های تحقیقاتی مشترک در زمینه عوامل خسارت زا به جویبات جهت رفع کاهش تولید در ایران